

*Acta des particulieren synodi, gehouden int
Nijebroeck op die Veluwe den XI Septembris
anno 1592.*

1. Nae gedaenen gebedt door JOHANNEM FONTANUM is met gemeenen stemmen ordentlick tot eenen praeside gecoren JOHANNES FONTANUS, tot assessor WILHELMUS WIRTZFELDIUS ende tot scriba JOHANNES LONTIUS.

2. Sijn op den voorschreven synodo verschenen naevolgende dienaers des woorts ende ouderlingen, mitbrengende gebuerlicke commissie ende instructie van haer kereken, als te weten:

van Aernhem JOHANNES FONTANUS ende ARNDT JOSTEN, ouderlinck;

van Harderwijk WILHELMUS WIRTZFELDIUS, dienaer des woorts, ende WERNER VAN HULST, ouderlinck;

van der Elburgh WINANDUS JOHANNIS, dienaer des woorts, ende BARTHOLT VEGHE, ouderlinck;

van Hattem JOHANNES SANDER, dienaer des woorts;

van Waegeningen SIJMON JANSEN PHILEUS, dienaer des woorts;

van Rhede PETRUS KUITIUS, dienaer des woorts;

vuijt het Nijebroeck JOHANNES ANTONII, dienaer des woorts;

vuijt het Oldebroeck TIMANNUS ELBERTI, dienaer des woorts;

van Zutphen JOHANNES LONTIUS, ouderlinck.

Dese alle hebben cuerstemmen gehadt ende helpen delibereren ende concluderen.

Der raetzheer D. GERRIT VOETH is wegen des Hoes van Gelderlandt als inspector deses synodi tegenwoordich geweest.

3. Die van Doesborch ende Deutecom, mede op desen synodum verschreven zijnde, hebben sich vermits der gefahr des weghs geexcusiert ende haere gravamina ende petitiones schriftlick overgesonden.

WOLTERUS DE BRUIN, dienaer tot Brummen ende Hall, heeft sich geexcusiert wegen lijffs swackheit.

PETRUS HONNIUS, diener ten Aenstoet, overmitz hij eerst in den dienst gecoemen was ende andere beswaernisse hadde.

KEPPELIUS staet noch in twijfell van sijnen dienst tot Twello.

4. Alle die voorschreven dienaeren des woorts ende ouderlingen werden voor wettige dienaeren in Veluwe ende Zutphenschen quartiere gehouden ende noch ter tijt geen andere meer.

5. Alsoo die stadt ende kercke van Doetecum haeren dienaer MICHAELEM

HORTENSIUM met credentie ende commissie tot desen sijnodo gesonden hadden, begerende dat hij tot aensieninge ende aenhoeringe mochte toegelaeten werden, is hem hetselve gegunt worden.

6. Nae desen heeft JOHANNES ANTONII een praedicatie gedaen van den text Marc. int 8: Soe wie mij will naevolgen etc. Ende overmits sijne dispositie ende verclaeringe desselven text bij den sijnodo niet sufficient bevonden wordt, is hij noch ter tijt in den ministerio niet geconfirmeert, maer sall eerst noch een ofte tweemaell voor den kerekenraedt tot Aernhem predigen, ende sal alsdan geschieden nae behooren.

7. Alle die pastoren ten platten lande in Veluwen, die voorhen in den examine tot Aernhem ende Harderwijck geweest zijn, sijn in desen sijnodo wederomb erschienen, uijtgenoemen die van Scherpenzeel, die begeert ontslaegen te zijn, mits dat men hem geve alimentatie, und den van Putten ende Voerthuijsen, diewelcke bij die Papistische leere begeren te blijven ofte affgeset te worden.

8. PEREGRINUS VAN HEERDE, die pastoer tot Vaessem, ende JOHANNES TEN WTSLACH, pastor tot Doorspijck, ende die andere, die den tweeden ende twelfden artijcull, in den voorss. examiniibus vervaetet, conditionaliter onderschreven hadden, hebben in desen sijnodo den XII^m simpliciter aengenoemen ende begeren op den tweden noch vernere deliberatie.

9. CORNELIUS VOETH, pastor tot Apeldoorn, heeft die leere der Gereformeerden kercken van den sacramenten impugneert, probierende Lutheri sententiam alsoock die leere van de kereke, seggende, dat die itzige Romische kereke die waere kereke sij. Ende hoewell hem sulex uijt Goedes woort refuteert is, heeft hij danner niet willen wijcken, hem laetende verluijden, dat hij niet daerna vraege, off hij sijns diensts ontset werde.

10. LUDOLPHUS PIECK, pastor tot Epe, JOHANNES NUCKE, pastor int Oesterwolde, ende TIMANNUS ELBERTI, proponens int Oldebroeck, die in den voorss. examiniibus absentes waeren, sijn in desen sijnodo eerst compareert ende hebben die beschreven articulen geapprobiert ende aengenoemen. Die anderen, die sich voorhen geabsenteert, sijn oock hier absentes gebleven. Gelijcker gestalt staet het oock met den vacerenden plaetzen.

11. Ende overmits niet raedtsaem gevonden die voorss. pastoren ad consilia et deliberationes sijnodi toe te laeten, sijn dieselve nae ernstelicke vermaeninge, door den raetsheer D. VOETH hem gedaen, dimittiert ende nae hujs gesonden.

12. Daerna is geproduceert tot den actis ende sijn uijt allen instructien gecolligeert die gravamina et petitiones, die den Hoeve behooren aengedient te worden om daerin te remedieren nae behooren, als te weeten:

1. Dat die van den Niekercken mitten eersten met eenen bequaemen dienaer des woorts versien ende der olde pastoor aldaer nae sijnen begeeren affgesteld werde.

2. Dat een remonstrantie ingestelt ende overgegeven werde, daerin ver-
toont werde, hoe die giestelijke ende kerckengoederen onder den pretext juris patronatus van den kercken abalieniert ende die overige met schattinge ende contributien veell meer als andere beswaert werden, met bidt dat daerin versien ende relevatie daerop geschiede, soo men niet en will, dat die tegenwoordige kercken ende schoelen oock te gronde gaen.

3. Dat in desen furstendomb ende graeffschap een ofte twee particulares ende eximiae ¹⁾ scholae opgericht, die plaetzen van dien determineert ende eenige vrijheiden daertoe gegeven werden.

4. Dat een ernstlick placcaet tegen die profanation des heiligen sabbaths, kinderdoop ende echten staet alsoock tegen vloecken ende sweeren ende anderen dergelijcken grouwelicken schanden ende laster mochte uijtgaen, mits gebiedende dat die kerckendisciplijn nae uijtwijsinge der sijnodalen articulen allenthalven onderhouden werde.

5. Dat eene polijticq ende eheordeninge in den druck verveerdicht ende gepubliciert mochte werden.

6. Dat alle Papistische schoelen ende der sectarisen heimelicke predijgen ende conventiculen alsoock der papen doop allenthalven verboden werde.

7. Hebben JOHANNES SANDERT, dienaer tot Hattem, SIMON JANSEN, dienaer tot Waegeningen, ende JOHANNES ANTONII, dienaer int Niebroeck, specialick haeres soberen onderholts halven geclaecht ende geprotesteert, dat sooverne sie armoetshalven haere diensten mosten verlaeten, dat sulcx hem niet ten archsten soude affgenoemen werden.

8. Doetecum begeert stuer tot oprichtinge eenes armen weesenhujs.

9. Te versoecken off niet te erhalten soude sijn, dat die ministri eccle-

---

¹⁾ „eximiae” ontbr. in T, waarvoor een plaats opengelaten is.
Acta syn. provinc. IV.

siae alle vierdell jaers van haeren stipendien mochten betaelt werden, gelijk in anderen provincien gebrueckelick.

10. Dat het Hoff gebeden werde te nomineren, wat die weduwen der affgestorvenen kerckendienaeren jaerlix hebben sullen.

11. Dat die kerecke tot Lochum met eenen dienaer des woorts versorghet worde.

12. Dat verboeden mochte worden, dat ghiene mispaepen hun in die kercken, die onder contributie des vijandts liggen, indringen, ende waer sulcx geschiet were, dat deselve door het Hoff affgeschafft wurde.

Unde is der kerecke van Aernhem bij seeckere acte van autorisatie opgelacht die voorss. remonstrantie ende supplicatie in te stellen ende alle andere gravamina den Hoeve voor te draegen ende expeditie daerop te vorderen.

13. Die van Nijmegen, Tijell ende Bommell sullen vermaent worden om examina, classes et conventus in haeren quartiere aen te richten. Facient hoc Arnhemenses.

14. Sullen boecken gemaectt worden om die acta synodalia ende eenes jeden classis daerin te schrijven.

15. Met den Wederdoeperen en sall niet gedisputiert worden dan in praesentie der magistraeten ofte sonst eeniger bequaemer persoenen.

16. In den toecoemenden classibus ende synodis sall van den poenen der uijtbljvenden gestatueert werden.

17. Aengesien die verdeilinghe bij der classen van Veluwen, naemelick des Overen ende Nederen, etlicker omstanden halven ongelegen gevonden is, hebben bij die ¹⁾ classes eenhellichlick ²⁾ in naevolgende deelinghe gewilicht, als te weeten dat in den Overveluwschen classe behooren sall: Aernhem, Waegeningen ende het richterampt van Aernhem ende Veluwenzoom, Ede, Vorst, Apeldorn met haeren ondergehoerigen dorpen, item het Niebroeck, Hoevelaecken ende Scherpenzeell; in den Nederveluwschen classe: Harderwijck, ter Elburgh, Hattum, Barnevelt, Niekerck, Putten, Ermelen, Doorspijck, Oldenbroeck, Heerde ende Eepe, mit den dorpen daeronder gehoerende.

---

¹⁾ „bij die” T heeft „beijde”. ²⁾ „eenhellichlick” ontbr. in T.

18. Sullen hiernaemaels die particuliere classes alle drie maenden gehalten werden ende is der kercke van Aernhem operlaght den Overveluwschen ende der kercken van der Elburch den Nederveluwschen wtt te schrijven, wellverstaende dat den Nederveluwschen int Oldebrouck gehouden werde, opdat TIMANNUS ELBERTI, proponens aldaer, nae sijne examinatie ende anhoeringe sijner praedicatie doer die oplegginge der handen in sijnen dienst geconfirmeert werde, tenwaere dat hij noch niet genoegsaem qualificiert ende bequaem gevonden wurde.

19. Sall die naeste particulier sijnodus in toecoemende Junio des jaers 1593 gehouden worden ende is den kercken van Aernhem operlacht denselven soo vroeck uijt te schrijven, dat beide classes bequaemen tijt mogen hebben haere particuliere vergaederinge eerst te holden.

Nac gedaene dancksegginge tot Godt ende als censura morum onder alle gehalten is geweest, is der sijnodus in vrede gescheiden.